

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د جوړښتو د روزنې او د مجلس مرکز مدیریت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومی ریاست

A R

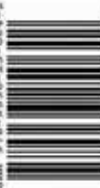
ټولګ نهم

Ketabton.com

د رسمي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري،
په بازار کې پرې انجسته او خرڅونه په ککله منع ده.
له مس غړو وکړو سره قانوني چلند کېږي.

ISBN 978-9926-25-064-2

> 9 789936 250642

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

هز

A R T

نظم ټولگي

د چاپ کال ۱۳۹۰ هـ . ش.

الف

مؤلفان:

سيد انور ميجنخيل دهنرونو د ديپارتمنت علمي غږی
محمد غالب الله يار د هنرونو د ديپارتمنت آمر
علمي او مسلکي ايډيټر:

سيد انور ميجنخيل دهنرونو د ديپارتمنت علمي غږی
د ژبي ايډيټر:

مؤلف محمد سهراب ديلدار

د ايډيټ مسلکي کمېټه:

پوهنل عبدالحي فرحمنډ د هنرونو د پوهنځي استاد

د پوهنې وزارت:

غلام محمد راهی د هنر د مضمون ښوونکي
عاطفه شبنم عارفي د هنر د مضمون ښوونکي

دیني، سیاسي او فرهنگي کمیټه:

- مولوي عبدالصبور عربي
- دکتور محمد يوسف نیاززی
- حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار د تعلیمي نصاب د پراختیا په ریاست کې.
- دکتور اسماء الله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین.

د څارنې کمیټه:

- دکتور شېر علي ظریفی د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول.
- د سر مؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس.

طرح او چيزاين:

رحمت الله غفاري

ملي سرو د

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د ثوري	هر پچې يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د ډلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د نرگمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پاميران، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ايماق، هم پشه يان
دا هيواد به تل ځليږي	لکه لمر پر شنه اسمان
په سينه کې د اسيا به	لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مو دی رهبر	وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکى دى چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظرياتو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دى، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوى دى. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسې پلان برخه گرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لويو او زامنو په باکفېته ښوونه او روزنه کې پر له پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برباوې ورپه برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤليت په رښتوني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ، د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي. په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظرياتو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مولفانو سره د درسي کتابونو په لايښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نړي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوى کوم.

ومن الله التوفيق

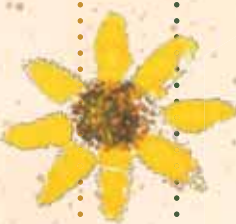
فاروق وردگ

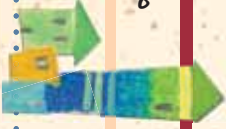
د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

لړلیک

مخ

سرلیک

۱	په رنگه خپوانڅوگرگري	۱	
۲	د (معاصر) افغانستان د هنر تاریخ	۲	
۳	په مصنوعي موادو ټاپه کول	۳	
۴	په خټو کې شبکه جوړونه	۴	
۱۳	د لويديځ هنر	۵	
۱۷	د کليري ډيزاين او نقاشي	۶	
۲۱	د لويديځ معاصر هنر	۷	
۲۵	له بیکاره کاغذي قطبو لاسي کار جوړول	۸	
۲۷	د هنري ډيزاينونو کاپي کول	۹	
۲۹	د افغانستان له هنري موسيسوسره اشنا کيدل	۱۰	

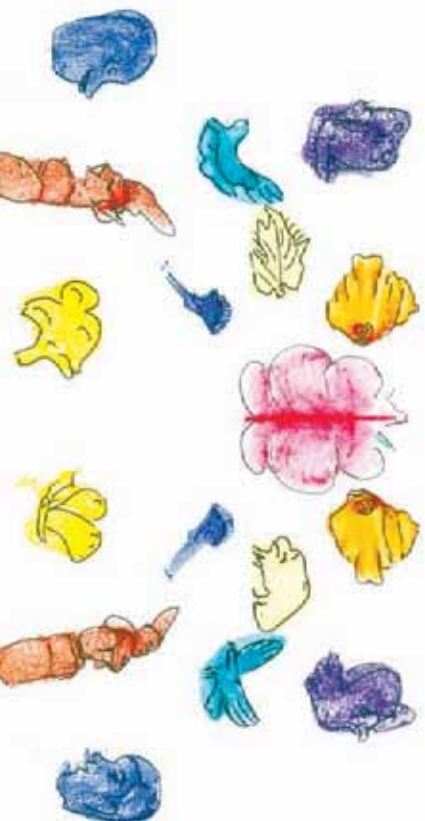
سرلیک		مخ
۱۱	له شعر څخه انځورگري	۳۱
۱۲	له کمپیوټر سره اشنا کیدل	۳۳
۱۳	دیوه ساده میناتور کاپي کول	۳۷
۱۴	د بېلو بېلو سکویونو او گل گنډیو سره اشنا کیدل	۳۹
۱۵	دیوه ساده گل گنډیو جوړول	۴۳
۱۶	د افغاني هنرمندانو پېژندل	۴۵
۱۷	د قرآني آیتونو برجسته کول	۴۷
۱۸	په نقاشۍ کې د (Paint) له پروگرام استفاده	۴۹
۱۹	د افغانستان له ملي موزیمونو سره اشنا کیدل	۵۳
	د منابعو فهرست یا سرچینې	۵۵

په رنگه خپو انځور گړي ايا تر اوسه مو په رنگه خپو نقاشي کړي ده؟

له نقاشي کولو مخکې خپل کاغذ په خپله خوښه له مینځ څخه قات کړئ. داسې هم کولی شئ چې کاغذ یو یا څو ځایه قات کړئ. بیا کاغذ بیرته خلاص کړئ او په خپله خوښه رنگه خپي چې نه ډیرې ټینګې وي او نه اوږدې د کاغذ په یوه قات کیږدئ او بیرته بې قات کړئ او لږ څه فشار ورکړئ. کله چې کاغذ خلاص کړئ و به گورئ چې د پخوانۍ خپي په شان یوه بله خپه د کاغذ په بل مخ بریوتې ده.

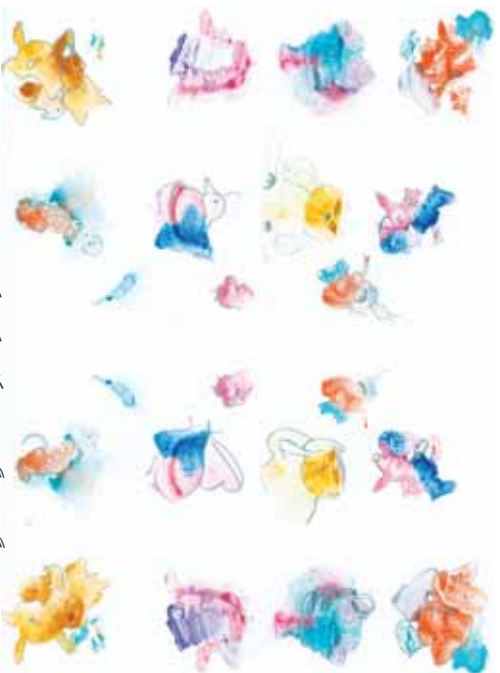
دا کار څو واره په لوبو او وړو څپو د کاغذ په بیلو بیلو برخو تکرار کړئ ترڅو د کاغذ د قات کیدو له امله رنگینې خپي منځ ته راشي. بیا لږ څه صبر وکړئ چې رنگ وچ شي. وچیدو وروسته رنگه خپي له هرې خوا نه وگورئ او په هغې کې بېل بېل شکلونه پیدا کړئ.

او بيايي د خپلې خوښې په انځورونو بشپړ کړئ.
هر څومره شکلونه چې په کې پيدا کړئ ستاسې د برياليتوب نښه ده

(۲ تصویر) د خپلې خوښې چې دکاغذ پر مخ کړئ او صفحه قات کړئ ترڅو په بل مخ هم همدغه شپه په کې ایجاد شي

(۳ تصویر) هرې خواک رنگه چې نه وگورئ او شتا شکلونه په کې پيدا کړئ.
رنگه چې په شتا شکلونو واوږي.

تمرین
د رنگه خپو شکلونه چې په ناڅاپي ډول ایجاد شوي دي، بشپړ کړئ.

د معاصر افغانستان د هنر تاریخ

د اوسني او پخواني افغانستان په هنري اثارو کې
کوم توپيرونه په ګوته کولی شئ؟

له هندوستان څخه د چاپ د ماشین په راوړلو او د ((ماشین خانې)) (مطبعې) له تاسیس څخه وروسته په کابل کې، د کتابونو، ادبي او تاریخي او نورو رسالو د چاپولو کار پیل شو. د افغانستان لومړنۍ جریده ((شمس النهار)) په ۱۲۵۲ هـ ش کال کې نشر شوه. د مشروطه غوښتونکو د غورځنګ په وخت کې د افغانستان د خلکو په تاریخ، فرهنگ، ادب کرو اوړو کې لوی بدلونونه څرګند شول چې د هغو له جملې څخه د نويو ښوونځیو تاسیس، د سراج الاخبار د جريدې نشریدل، د دار التالیف تاسیس، د حبیبې ښوونځي تاسیس، د چاپ جبرینه خونه، د تورو او زنگو ګراف او د درسي کتابونو تالیف ددې سبب شو چې د نوي نسل روښان فکران ووزل شي. ددې بدلون په اوږدو کې د

(۱- تصویر: نوي د چاپ جوړه)

۲ تصویر)

۳ تصویر)

لویدیځې نړۍ له تخنیکي پرمختګ او د نړۍ له ازادې غوښتونکو بدلونونو سره اړیکې ټینګې شوې؛ د دموکراسۍ په لسیزه کې د افغانستان په معاصر تاریخ کې د استعدادونو د غوړېدو او د علمي او فرهنګي فعالیتونو د سرته رسولو زمینه برابره شوه. په دې لسیزه کې ادیبانو، څېړونکو او عالمانو خپل اثر د پوهې او هنر نړۍ ته وړاندې کړل. په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې د صنایعو ښوونځی تاسیس شو د لومړنۍ هنري ښوونځۍ و چې (نقاشي، مجسمه جوړونه، معماري او...) څانګې یې درلودې چې دا د نويو هنرونو د رامنځ ته کېدو پیل و. په دې مرکزونو کې د هنرمندانو روزنې دې ته لار پرانیستله چې د نوي ټولنې له غوښتنو سره سم ګرافیک، تیاتر او موسیقۍ ته پراختیا ورکړل شي. په دې مرکزونو کې د فارغانو له خوا د کتابونو د تالیف، د هنر په پیلو پیلو څانګو کې د ډول ډول هنري نارو فعالیت پیل شو. د دې هنرمندانو هنر او هغه هنر ونه چې پخوا په افغانستان کې موجود وو، د هېواد ضرورتونو ته ځواب ورکاوه. په نۍ نړۍ کې د اړیکو نیول او اطلاعاتي رسنۍ ډیټر ارزښت لري او بېلې بېلې رسنۍ، لکه: ورځپاڼه، مجله، راډیو، تلوېزيون، انټرنېټ د هنرمندانو د هنر د مختلفو څانګو په غاړه وو چې دا هنرمندان د هنرونو په پوهنځي او د صنایعو په ښوونځي کې پر زده کړو او تحصیل بوخت دي، ترڅو هنري اثار طرحه او سرته ورسوي. د مثال په توګه د ګرافیک د څانګې زده کوونکي زده کوي چې په څه ډول نښانونه طراحي کړي او د مختلفو ورځو له پاره پوسترونه جوړ کړي د ادارو، موسسو او شرکتونو لپاره پاکټونه او نښانونه جوړ کړي، مجلې او ورځپاڼې څه ډول طراحي کړي، د کتابونو پوښونه څه ډول انځور کړي او د فابریکو د محصولاتو لپاره څه ډول کارتنونه ډیزاین کړي. هغه کسان چې د تیاتر په څانګه کې تحصیل کوي، په مرکز او ولایتونو کې د تمثيل په چارو بوخت دي او یا په تلوېزيونو کې تمثلي پارچې وړاندې کوي. ټوکې او فکاهي، هنري ټوټې او له تلوېزيون څخه د هغې وړاندې کول د معاصرې دورې له ځانګړتیاوو څخه دي. ځینې هنرمندان د کاریکاتور یا طنزي تصویرونو د انځورونو فعالیت ترسره کوي او د مجلو او د ورځپاڼو لپاره انتقادي تصویرونه انځوروي.

(۴- تصویر) په روغني رنگونو د پوي کوچنی تصویر

دا فعالیتونه په ځانګړې توګه په بېلو بېلو مذهبي، اقتصادي، اجتماعي او سیاسي برخو کې زیات ارزښت پیدا کوي. په شلمه پیړۍ کې په واقعي شکل د نړۍ په ټکنالوژۍ، اړیکو نیولو، په نوي ښوونه او روزنه او پوهنځیو کې زیات بدلونونه را منځ ته شوي دي. نوي اړتیاوې یې را پیدا کړي دي. په معاصر ژوند کې دا فعالیتونه له هنر سره نږدې اړیکې لري او یا د هنري څانګو له خوا وړاندې کېږي.

د بېلو بېلو څانګو هنرمندانو، لکه: د معماري، نقاشي، ګرافیک، تیاتر او موسیقۍ هنرمندانو په نوي دوران کې د ښارونو څیرو ته بدلون ورکړی دی او د انسانانو په ژوندانه کې ډیر بدلونونه راغلي دي.

(۵- تصویر) د معاصري نقاشي نمونه په مړاشریف کې د سخي صاحب زیارت

٦١- (تصویر) د کتاب په وړو وړو ګډونکي طرحه

په نښو وختو کې یو تلويزوني تبليغ او ویرالین په اقتصادي چارو کې زیات ارزښت لري او هغه هنرمندان چې دا دنده پر غاړه لري، باید د کارکوولو او د طرحو د وړاندې کولو د بېلو طریقو زده کړه وکړي. سربیره پردې د هنر ځینې څانګې، لکه: ګرافیک، کاریکاتور او سینما نړیواله جنبه لري چې د دې څانګو د هنري اثارو وړاندې کوونکي په نړیوالو سیالیو کې په فرهنګي او هنري چارو بوخت دي. له دې امله ده چې د نوي افغانستان ډیر هنرمندان په نورو هیوادونو کې په هنري فعالیتونو بوخت دي، ځکه چې هنر پوله او سرحد نه پېژني او د انسانانو په روح باندې خپل تاثیر پریږدي. د افغانستان معاصر هنرمندان هڅه کوي چې د افغاني هنر او هنرمندانو په پېژندنه سربیره نړیوال معاصر هنر ته لاره پیدا کړي. او خپل هنر او فرهنګ په نې چوکاټ کې بیان کړي.

تصویرین:

- ١- له کوم معاصر هنر سره مینه لری؟
- ٢- هغه پرسترونه چې په جادو کې یې ونډې، په څیر سره وګورئ؟ هغه په کومو طریقو خپل پیام خلکو ته لیږدوي؟
- ٣- د کومو ادارو او موسساتو نښانونه پېژنئ؟ آیا تر اوسه مو د بانکونو نښانونه پاملرنه کړي ده؟
- ٤- د تلويزون د پروګرامونو په طرحې کې کوم هنرمندان برخه لري؟ د کالو په طرحې، ډیکور، رڼا اچونه، د موسيقي په انتخاب، لارښوونه او ... پروګرامونو ته پاملرنه وکړئ.
- ٥- د کاریکاتور د طرحې موخه څه ده؟

په مصنوعي موادو ټاپه کول په باطله موادو کوم کارونه سرته رسولی شی؟

ستاسي په شاوخواکي داسې مواد وجود لري چې د استفادې وړ نه دي او کولی شو چې د ټاپه کولو لپاره ترې ګټه واخلو. خپلي شاوخوا ته ښه وګورئ هغه مصنوعي مواد چې د ټاپه کولو وړتیا لري، راټول کړئ، لکه: بیکاره تڼی، الین، کبري ستنې، سړیوښ، د ځانبو د کریم ټیمپ، د اورلګیت خالي قطی، او ... او همدارنګه کولی شئ چې د اوسپنیزو لویو او وړو سکو لکه (یوه افغانیګي، ۲ افغانیګي، ۵ افغانیګي) خخه ټاپه جوړه کړئ. د

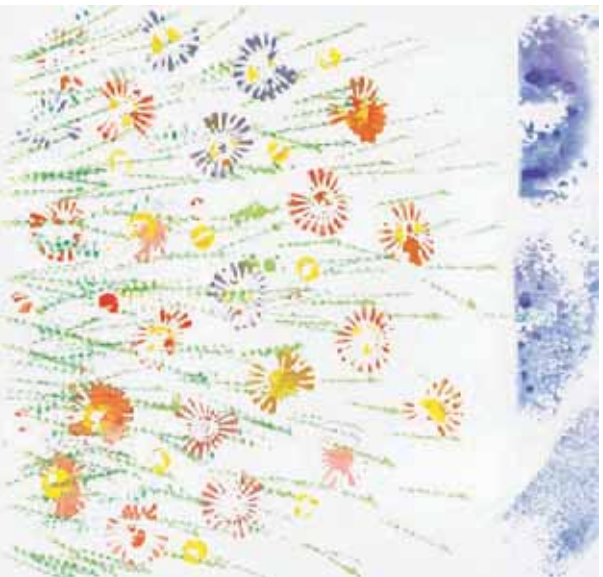
(۲- تصویر) ټاپي په اشنا شکل بدلې شوي دي

(۱- تصویر) په مختلفو طبعي موادو ټاپه کول (۳-۲)

۳- تصویر: د ښکلو طرحو لپاره له مصنوعي مواد څخه گټه اخیستنه.

۴- تصویر: له مصنوعي موادو څخه د نقاشۍ تکميل شکل

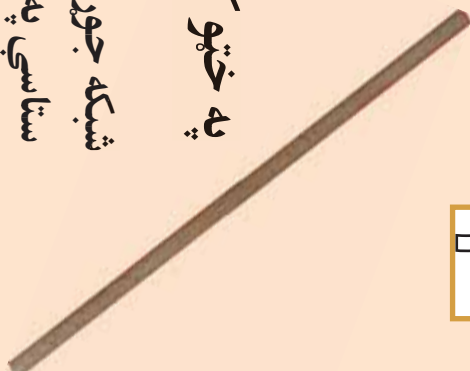
د اسفنج له توتوبو، د کاغذ له وړوکي
توتبي او له پلاستيکي کڅوړو څخه
په ټاپه کولو کې گټه اخیستل کېږي. له
دې موادو څخه په عادي او يا پلاس
ټينگ شوي حالت کې کار اخیستل
کېږي. هغه په بيلو بيلو رنگونو ککړ
کړئ او په يوه سپين کاغذي ولگوي
او بيا په ډير ځير سره ورته وگوري او
وروسته د خطو په مرسته نوي شکلونه
ترې جوړ کړي.

تمرین:

- ۱- ایا د څو ډیزاینونو له یوځای کیدو څخه بیل بیل شکلونه جوړولی شئ؟
او د ټاپي په منځ کې نوی ارتباط منځ ته راوړی شی؟
- ۲- له ټاپو څخه په گټه اخیستنه په خپله خوښه انځور وکړئ.

په خټو کې شبکه جوړونه: شبکه جوړونه مو په کوم ځای کې لیدلې ده؟ ستاسې په فکر ولې خلک شبکه جوړوي؟

له اسلامي ډیزاینونو څخه په الهام اخیستلو چې له هغې سره اشناشوي یاست، د خپلې خوښې له ډیزاین څخه یوه شبکه جوړه کړئ. ددې کار لپاره مناسبه اندازه کاغذ چې د یوې تختې کاغذ $\frac{1}{4}$ برخه ده.

(۱- تصویر) له خټې څخه تیار شوي ده.

دخټو یوه صفحه د یوه سانتي متر په پندوالی جوړه کړئ چې ستاسې له ډیزاین سره برابره وي. د هغې د تیارولو لپاره لومړی د خټو صفحه، په لاس هواره کړئ، وروسته یې د اش گز یا پریو بل شي باندې ښوی (هواره) کړئ.

۱) - تصویر) د خټي په صفحه باندې په کاغذ کې ډیزاین کښودل کېږي.

د خټي له صفحه څخه وروسته، په کاغذ کې انځور شوی ډیزاین د هغې په مخ کېږدی او د خطونو په سر داسې خطونه وپاشي چې په خټه یې نښانې پاتې شي. په لازمو وسیلو په خټه باندې کوم خطونه چې پیداشوي دي د یوې پلاستيکي چارې په واسطه ژور کړی او اضافي خټه ترې پرته کړی. په اخیر کې یې د لاس

۲) - تصویر) ډیزاین د خټي صفحه ته انتقال شوی دی او د کارولو وړ دی.

په واسطه بنوی (هواره) کړی، تر وچیدو وروسته شبکه شوي صفحه په داسې رنگو ورنگوۍ چې ښکلا یې لازمه شي.

(۶ - تصویر) د خټي اضافه برخي د خټو له صفحي څخه وړاسي.

(۵ - تصویر) د خټي صفحه ښکته کاري شوي ده.

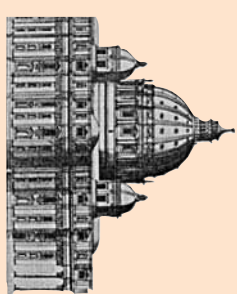
١) - تصوير) شبكه شوي صفحه رنگه کړئ
توضو: بنکلي شي.

نمونه:
د شبکې جوړولو لپاره نور کوم مواد مناسب دي؟ هغه پيدا کړئ او د
شبکې جوړونې يوه نمونه جوړه کړئ.

د لویدیځ هنر

ایا پوهیږئ چې د معاصر هنر ریښې په کومو دورو پورې اړه لري؟

(۱- تصویر) د «رسان پیترو» کلیسا د میکل اثر ایټالیا روم ۱۵۶۹ م

(۲- تصویر) اخیری مانتیم دایو د یوای نیتاشی ده چې د «لوینا دورو دلوینچی» اثر دی
د صومعي په دیوال (د راجینو د ژوند کولو ځای) «رسانا ماریا دله مرستنه» د ایټالیا په میلان کې ۱۴۹۸-۱۴۹۵ م

رښانس په لغت کې (بیاښیرېدنې) ته وايي. داسې ویل کېږي چې ایټالیایي هنرمندانو د یونان هنري او لرغوني روم ادبي او هنري طریقو او روشمونو ته مخه وکړه. له همدې امله ددې دورې نقاشۍ او مجسمې جوړونې طبیعت ته ورته والی لري. په دې دوره کې ډیر مهم هنرمندان لکه ((دوینچی))، ((میکل آنژ)) او ((رافیل)) دي.
۱، ۲، ۳ او ۴ تصویرونو ته پاملرنه وکړئ.

۳۱- تصویر: اداسستی دکلیت په چټ نقاشی د (میلاد) ۱۲ و لیکل د روم ایټالیا دیو فی نقاشی ۱۵۰۸ تر ۱۱۲ پورې

په دې دوره کې د انسان د بدن طبیعي تناسبونو، تون (درنگ درجه یا تیزوالی او ت والی) (سیوری او روښنایی) ریاضي، هندسي او پرسپیکتیو (لرې او نیږدې) په نقاشۍ، مجسمه او معماری کې زیات ارزښت درلود. انسان او د هغو د ښو ښودنه ددې دورې له هنري کارو څخه وه. دا هنري ښې او حالتونه له ایټالیا څخه ټولې اروپا ته وغزیدل. د بیلو بیلو هنري څانگو هنرمندانو تر ۱۷ میلادي پېړۍ پورې د رنسانس له دورې څخه تقلید کاوه تر هغې وروسته د ((باروک)) هنرمندانو لکه ((رامبراند)) په نقاشۍ کې نوي طریقې په ځانګړي ډول له نور او سیوری څخه په ګټه اخیستلو کار پیل کړ. ۵ تصویر ته وګورئ

۴- تصویر: د ((د آتن مدرسه)) د ((کولان)) آفرېه و لیکل د روم ایټالیا کې ۱۵۱۱-۱۵۰۹ میلادي

۵- تصویر) پخنده د نقاش خیره د ((امیر لعل))
لتر ۱۶۵۹ - ۱۶۶۰ د باروک هنر

په ۱۸ میلادي پیړۍ کې هنرمندانو شاعرانه خیالاتو، لیدنو، عواطفو او احساساتو ته مخه وکړه او بارونکي رنگونه او طراحي یې انځور کړي او رومانتیزم یې منځ ته راوړ. درو مانیتیزم مشهور نقاشان ((دولاکروا)) او ((ژایکو)) نومونه یادولو وړ دي. ۶ تصویر ته وگورئ وروسته د اکاډومي استادان، لکه: ((انگر)) او ((دوید)) د دویم ځل لپاره د نسانس دورې ته راوگرځیدل او په هنري موضوعاتو کې یې د (پخوانیو) طریقو څخه پیروي وکړه او نوی کلاسیزم یې منځ ته راوړ ۷ او ۸ تصویر ته وگورئ.

نور هنرمندان، لکه: ((میله)) او ((گرېه)) هغوی نوي طریقي او روښونه کارول او د رومانتیزم له شاعرانه خیالاتو او احساساتو څخه تیر شول او د هنر له اکاډمیکو اصولو څخه یې فاصله ونيوله. دوی په خپلو اثارو کې د خلکو د رښتیني ژوندانه په انځورولو پیل وکړ. له دې امله د دوی د کار موضوع د کارگرانو ژوند، د کلیوالو ژوند او د ټیټې طبقې ټولنه وه او ریالیزم یې منځ ته راوړ.

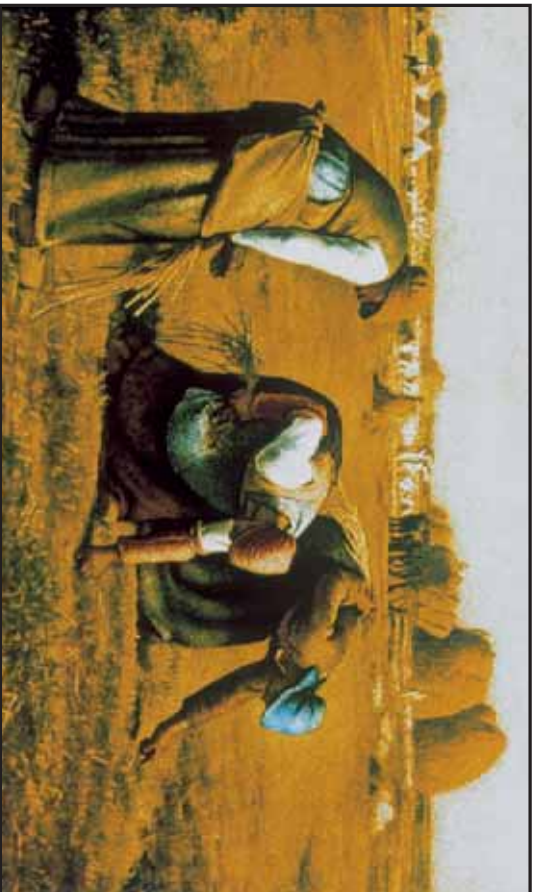
تصویرین:

۶- تصویر) امپراتوري دیووه ((سپور انفسر))
تابلو د ((زریکي)) لتر ۱۸۱۵ م د رومانتیزم هنر

۱- تصویر) د هوارس د وروڼی د نقاشی تابلو د
(دارید، اگر په ۸۱۷ م وکلاستیم هنر.

۷- تصویر) د وړو تېلوونکو نقاشي د میلۀ لور ۱۸۷۵ م د رنلرم هنر

- ۱- ددې درس د نقاشي اثار سره مقایسه کړئ.
- ۲- ددې درس په تصویرونو کې کوم توپيرونه وینئ؟

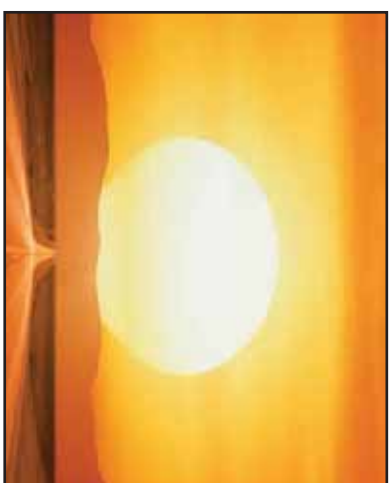
د کليزي ډيرايڼ او نقاشي تر اوسه مو خو ډوله کليزي ليدلي دي؟

ډيرايڼران خو ډوله کليزي لکه جيبې، سرميزې، د يووالي او ... جوړوي
ترخو خلک له هغې څخه گټه واخلي. داکليزي په يوه کال کې د ورځو،
اونيو او مياشتو تاريخ راښيي او د بېلو بېلو ډيرو ښکلو ډيرايڼونو درلودونکي
دي. ډيرايڼران د کال د مياشتو او فصلونو اړوند ښکلو تصويرونو، ډيرايڼونو او
نقاشي شوي انځورونو څخه گټه اخلي.

۲- تصوير) په مټې کې د ونو پاڼې کوم
رنگونه غوره کوي.

۱) تصوير) د لمر د سترگې تودوخه څه
ډول په نقاشۍ کې ښودلی شي.

JULY 1975

WEEK	① MONDAY	② TUESDAY	③ WEDNESDAY	④ THURSDAY	⑤ FRIDAY	⑥ SATURDAY	⑦ SUNDAY
27	30	1	2	3	4	5	6
28	7	8	9	10	11	12	13
29	14	15	16	17	18	19	20
30	21	22	23	24	25	26	27
31	28	29	30	31	1	2	3

کومې موضوعگانې ناسې د
 پسرلي او اورې په فکر کې
 اچوي؟ کومې میوې ناسې ته
 منی درپه یادوي؟ د ژمې کومې
 منظري ستاسې په خیال کې
 گرځي؟ ناسې یوه کلېزه یا جتري
 څه ډول ډیزاین کوی؟
 په دې اړه کوم فکر چې ستاسې
 په خیال کې گرځي هغه په پام
 کې ونیسئ او بیایې ډیزاین او
 انځور کړئ. ستاسې کلېزه په
 څلورو فصلو ویشل کېږي او
 دولس بېلې بېلې میاشتي لري.

(۳ - تصویر) په اسکاډیناوي کې د کلري یوه پاڼه

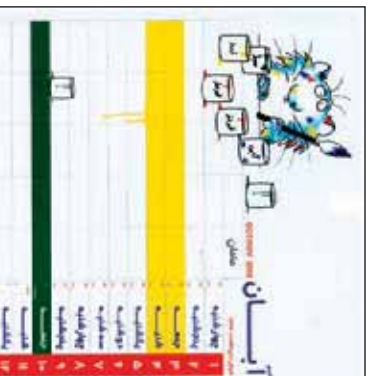

۴- تصویر) په ایران کې د بڼې کليزې بڼه
برخه وړان شوي ده.

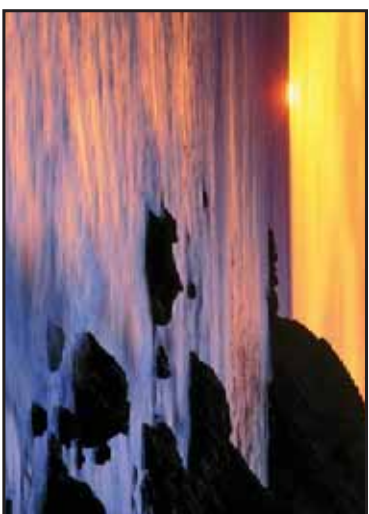
د یوه کال د ښودلو لپاره له کومو
تقسیم بنایو څخه گټه اخلي؟
کوښښ وکړئ چې د هر فصل
او دولس گونو میاشتو لپاره هغه
تصویرونه، ویراینونه او نقاشي
پیدا کړئ چې د هغوی بیانونکي وي.

۵- تصویر) په امریکا کې وړان شوي کلیزه

۶- تصویر) په ایران کې وړان شوي کلیزه

طبیعی منظرې د کال په مختلفو فصلونو کې څه توپیرونه لري؟

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Monday																											
30																											
Tuesday																											
31																											
Wednesday																											
1																											
Thursday																											
2																											
Friday																											
3																											
Saturday/Sunday																											
4																											

(۷- تصوير) په چين کي جوړاين شوي کليده

تصويين:

- ۱- يوه ديوالي کليزه ديزاين کړئ او هغه په رنگه انځورونو ښکلي کړئ.
- ۲- څلور کسيزي ډلې جوړې کړئ. د هرې ډلې غړي دې د کليزي په ليکنو او رسالې باندې سره خبرې او مشورې وکړي او تصميم دې ونيسي. وروسته دې د ډلې هر غړی په يوه پاڼه کاغذ کې د کليزي يو فصل جوړ کړي. کاغذونه سره وصل کړئ. جنتري يا کليزه ترې جوړېږي.

د غږب معاصر هنر

د شلمې پېړۍ په هنرونو پوهېږئ؟

په ۱۹ ميلادي پېړۍ کې مډرن نقاشي غورځنگ د امپرسيونيزم په نوم منځ ته راغی. د فرانسې ځوانو نقاشانو د هنري کارگاه (کارځای) څخه د باندې په نوي طريقه نوي موضوعگانې نقاشي کړې. دې نقاشانو په خپلو اثارو کې د نور او رنگونو پریوېل باندې د اغېزې کار پیل کړ او ډیر تور سسيورې بې څنگ ته پرېښودل. دوی د نقاشي لپاره د ورځې د هر مهال او په ډیره بېړه بې رنگه خېې (لکې) کښودې ترڅو نور، رنگ او موضوع په ځانگړو شیبو کې تمثیل کړي. لومړي تصور تر ټولو وگورئ.

۱) تصویر د رود په شاوې منظره د (مونټ) اثر امپريونيوزم هنر په روڼي رنگو ۱۸۸۰ م کال

۱- تصویر) د (پیکاسو) نور دکويزم هنر

کويزم (هندسي شکلونه تمايل) د شلمې

میلادي پیړۍ مهم هنري غورځنگ دی.

د امپرسیونیستانو پر خلاف چې هغوی په

ځانگړو شیبو کې نور او رنگ ته پاملرنه

لرله، کویستانو د حجمونو او هندسي ساده

شکلونو د بېلا بېلو زاویو د لیدلو په پام کې

نیولو سره نوو ترکیبونو په انځورولو کار پیل

کړ. دوی یوه موضوع له مختلفو زاویو څخه

چیزاين او طراحي کوله او بیا به یې همدا

تصویرونه یوځای کول، ترڅو وکولی شي له

مختلفو طرفو څخه یې په نقاشۍ کې ونښي.

کويزم د طبیعت د تقلید په ځای د لیدنې او

ذهني هنر ته مخه وکړه.

۲- تصویر ته وگورئ:

په اروپا کې یوېل چیر مهم او مدرن

هنري غورځنگ اکسپرسیونیزم دی. د

اکسپرسیونیسم هنر مندانو د خپلو عواطفو د

بیا نولو له پاره له رنگونو څخه په ذهني ډول

گټه اخیستله. ۳ تصویر وگورئ. دوی درنگو

په تیورولو، په شکلونو کې مبالغه او واقعي

تناسبونو ته تغیر ورکول په موضوعگانو کې د

خپل دروني احساس بیانول پیل کړل.

(۳- تصویر) (ورلډ) د ((مونکی))
اثر روغې رنگ او د تیرارنگه،
د اکسپرسیونیزم هنر ۱۸۹۳ م

(۶- تصویر) «تداوم خطوط» د «طلي» اثر روغني رنگ د سورتاليزم ۱۹۳۸ م

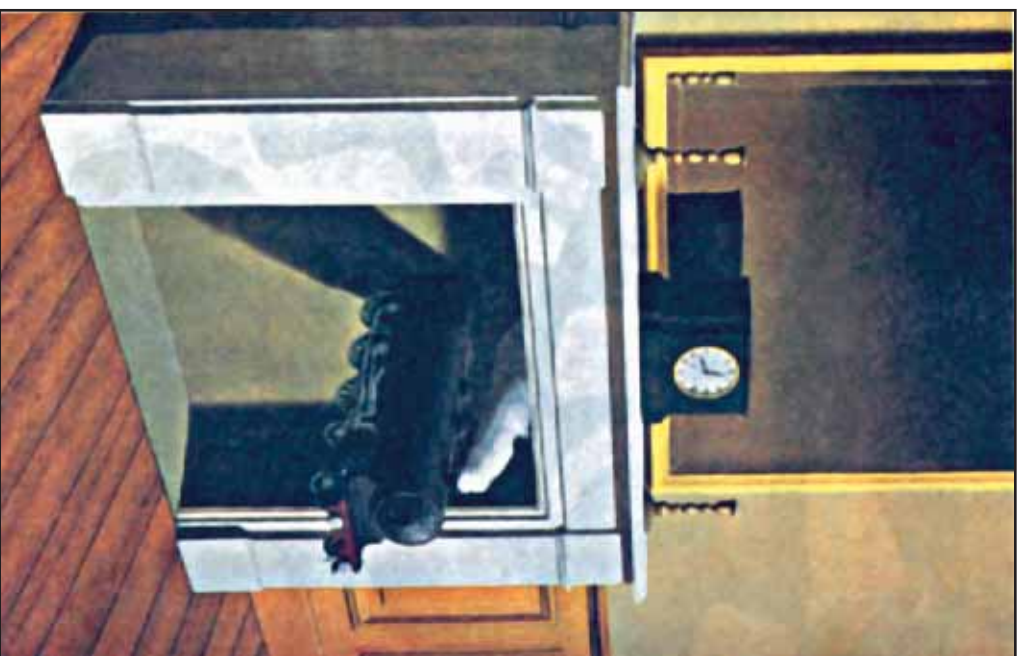
د کورپرستانو او اکسپرسيونیستانو له تجربو وروسته طبیعت ته ورته ذهني او خیالي تصویرونه په نقاشۍ کې ځای پر ځای شول چې د رسالس له دورې څخه د امپرسیونیستانو تر دورې پورې یې رواج درلود. له همدې امله ((انترعې)) او د سورتالیزم هنرونو ته لاره خلاصه شوه او هنرمندانو له واقعي عالم څخه خیالي او فکري یا ذهني دنیا او خپلې باطني نړۍ ته مخه وکړه.

۴ او ۵ تصویرونه وگورئ. هنرمندانو وروسته موضوعگانې له نقاشۍ څخه بیلې کړې او د خطونو او رنگونو په ترکیب یې پیل وکړ او ابسترک هنر یا (تجربدي هنر) یې منځ ته راوړ.

۶ او ۷ تصویر ته پام وکړئ.

له هغه وروسته د شلمې پیړۍ په دویمه نیمایي کې په هنر کې نوي طریقې مطرح شوې. په هنري اثر کې هغه مفهوم د پست ملرن پیل و چې د هنرمند د خیال او فکر څخه یې زیات ارزښت درلود.

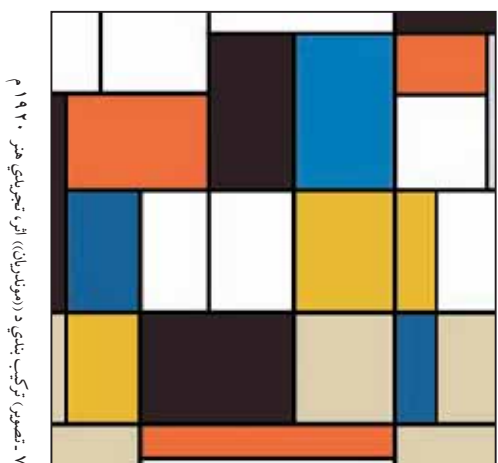
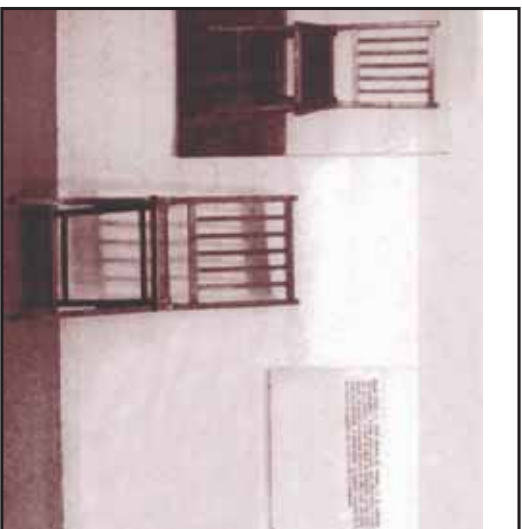
د هنر مند موخه د پست له ملرنیست څخه داوه چې مخاطب فکر کولو او د هنري اثر درک کولو، بیانولو او واقعیت ته متوجه کړي، نو له دې امله په هنري اثر کې د لیدونکي خیال او فکر، موندنې له پخوانیو د ورو څخه زیات ارزښت پیدا کړ.

(۵- تصویر) «بې حرکتۍ وخت» د «ماگرت» اثر روغني رنگ د سورتاليزم هنر ۱۹۳۸ م

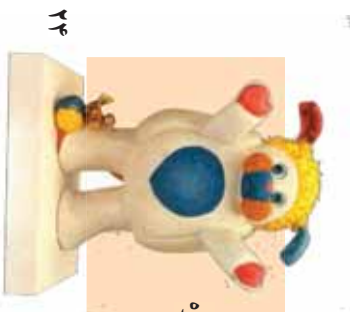

۶- تصویر) د ((کله)) اثر د ورځ پاڼې په کاغذ په روغني رنگ انراضي هنر ۱۹۳۸ م

۷- تصویر) ترکیب بندی د ((موندریان)) اثر، تجربی هنر ۱۹۲۰ م

۸- تصویر) یوه چوکۍ، دکوسټ لټر، د چوکۍ تصویر او لیکنې، د پست ملرن هنر ۱۹۶۵ م

۲۴

تمرین:
ملرن هنر او پست ملرن هنرونه د سورياليزم له هنر څخه مخکې هنرونو سره
څه توپير لري؟

له بیکاره کاغذي قطیو خخه د لاسي کار جوړول

په بې کاره قطیو باندې خه کوی؟
آیا کولی شئ چې له هغې خخه ابتکاري حجمونه
جوړ کړئ؟

زمونږ په ښاروڅواکي ډیر لوبښي موجود دي چې له هغو خخه د هنري فعالیتونو لپاره گټه واخلو. تر اوسه مو د سیم یا میخ، طبعي موادو او بیکاره کاغذو خخه ښکلي ابتکاري شکلونه جوړ کړي دي. اوس څواړو چې له مقوا قطیو، لکه: د اور لگید قطی، د میوړ د اوبو قطی، د کاغذي دسمالونو قطی، د غاښونو د کریم قطی، د چای قطی او ... دا ټول تجربه کړئ. ددې لوست تصویرونو ته پاملرنه وکړئ. د میوړ د اوبو د قطیو او د کاغذي دسمالونو له تصویرونو څخه مو پیکم موټر جوړ کړئ دی. ددې لاسي کار مرحلونه پام وکړئ. له بیکاره قطیو څخه د لاسي کار جوړول په دوو طریقو سرته رسولی شئ. په لومړۍ طریقه کې قطي خنګ په ځیردي ترڅو وگورئ چې د کوم شکل د جوړلو لپاره مناسب دي. په دویمه طریقه کې د خپلې خوښې شکل وټاکئ. وروسته د خپلې خوښې د شکل متناسب قطی راټولې کړئ او هغه جوړ کړئ. د مثال په توګه د بیلو بیلو وسیلو، لکه: سرویس، الوتکه، بیړۍ، ګرندی موټر، موټر سیکل او ... وروسته بیا هغه قطی چې تاسې ټاکلي دي چې د جوړیدو لپاره مناسب وي را واخلي، قطی ستاسې د خوښې د

شکل په شان سره ونښلوی ترڅو ستاسې شکل جوړ شي. کولی شئ د قطیو اضافي برخې په بیاتي قطع کړئ او ځینې نورې برخې یې د خپل خوښ شوی شکل په شان جوړې کړئ. (د پیکې موټر د تیر تصویرونه پام وکړئ) وروسته یې په رنگه کاغذونو و پوښوئ او یا هغه رنگه کړئ چې ښکلې شي د کار په اخیر کې، د موضوع جزئیات جوړ او لاسي کار مو ترټین یا ښکلې کړئ.

۲- تصویر) د لوبو د سوري قطي د ټاټر په شکل بيايي شوی دي

۱- تصویر) پیکاره قطي

۶- تصویر) د قطیو مخونه په رنگه کاغذ پوښل شويدي، ښیښې او نور جزئیات پورې اضافه شوي دي

۳- تصویر) پیکاره قطي د پیکې مټر په شکل سره ښلول شوي دي

تصویرین:

له مقوا قطیو څخه د خپلې خوښې موضوع جوړه او ښکلا ورکړئ.

د هندسي ډيزاينونو کاپي کول آيا د جام منار د خښتو ډيزاينونه مو ليدلي دي؟

مسلمان هنرمندان له هندسي شکلونو څخه په گټه اخیستنه د بیلو بیلو اثارو په ښکلا کې د ډیر زیات مهارت درلودونکي دي.

هندسي ډیزاینونه له هندسي قاعدو سره سم انځورېږي. دا ډیزاینونه د ودانیو د ښکلا لپاره کارول شوي دي، ځکه چې هندسي ډیزاینونه خښتې او کاشې چې د مسطیل او مربع په شان وي، کارول یې اسان دي.

د هندسي شکلونو منظم تکرار چې دیوالونه یې پوښلي دي، ودانیو ته یې ځانگړې ښکلا وربخښلې ده. ځینې ډیزاینونه د هندسي سطحي څخه ترکیب شوي، لکه: مثلثونه، مربع گانې او څو ضلعي او ځینې نور یې د هندسي سطحو له لیکنو سره یو ځای رغلي دي. د جام د منار ډیزاینونه چې په هندسي سطحو جوړ شوي دي په غور وگورئ په هغو کې د ((الحکم الله)) جمله چې په هندسي سطحو کښل شوې ده له لیکنې سره مقایسه کړئ. په ټولو طرحو کې د هندسي سطحو او د هغې اخیرني ترکیب ته توجه وکړئ. وگورئ چې هنري ذوق د هندسي له علم سره څه ډول ارتباط پیدا کوي.

د ترس له کاغذ څخه په گټه اخیستنه سره هندسي بیل بیل ډیزاینونه په ډبل کاغذ او یا مقوا باندې کاپي کړئ وروسته هغه د لاندې ډیزاین په شکل رنگه کړئ.

۲- تصویر) دیبلو بیلو برخو ډیزاین رنگه شوي؟

۱- تصویر) ډیزاین د ترس کاغذ په واسطه پلي شوي دي

۳- تصویر) د هندسي شکلونو ډیزاین جوړ شوی دي

تحریر:

- ۱: په کومو تصویرونو کې هندسي شکلونه وښی؟
- ۲: ستاسې په چاپیرال کې هندسي شکلونه موجود دي، هغه پیاکړئ او د هغوی نظم ته پاملرنه وکړئ.
- ۳: د یوه ساده هندسي شکل له ډیزاین څخه یوه کاپي جوړه کړئ او بښلې رنگه کړئ.

د افغانستان له هنري موسسو سره اشنا کیدل

ایا پوهیږئ چې هنرمندان په کومو موسسو کې تحصیل کوي؟

په افغانستان کې د هنرمندانو د روزلو لپاره د زده کړې بېلې موسسې شتون لري. د هنر علاقمندان کولی شي په دې مرکزونو کې د هنر په مختلفو څانگو کې تحصیل وکړي چې عبارت دي له:

● **د کابل د صنایعو نفیسه ښوونځی:** د ۱۳۰۲ هـ ش کال کې تاسیس شو، ترڅو علاقه لرونکي مینګي په وړاندیز په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې تاسیس شو، ترڅو علاقه لرونکي په یلو یلو څانګو، لکه: نقاشي، انځورګري، مهندسي، سرامیک، نجاري، اوبل (بافت) طبعي کې تحصیل وکړي. له دې ښوونځي څخه تېر تکره استادان چې په شرق کې یې ساری نه درلود، فارغ شوي دي، لکه: استاد (غوث الدین خان)، استاد کریم شاه خان، استاد خیر محمد خان عطایي او استاد خیر محمد خان یاري.

● **د غلام محمد میمنګي ښوونځی:** د ښوونځي د محمد ظاهر شاه د سلطنت په دوران کې د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په چوکاټ کې جوړ شو. د ظرفو او ښکلو هنرونو یا کورسونو په نوم یادېده چې په لومړنیو وختو کې یوازې انځورګري په کې تدریس کېدل وروسته بیا دا ښوونځی د غلام محمد میمنګي په نوم ونومول شو چې بیلې هنري څانګې، لکه: مجسمه جوړونه، میناوري په هغې باندې ورزېدلي شوي. په دې ښوونځي کې د استاد خیر محمد خان عطایي او استاد خیر محمد خان یاري په خیر تېر زده کوونکي ورزول شول.

● **د ښکلو هنرونو پوهنځی:** د ښکلو هنرونو د پیاوړتیا په لومړنیو وختو کې د ادیانو د پوهنځي په چوکاټ کې د سردار محمد داود خان د جمهوریت په دوران کې تاسیس شو. په ۱۳۶۳ هـ ش کال کې د کابل پوهنتون د ادیانو له پوهنځي څخه جلا او د ښکلو هنرونو د پوهنځي په نوم ونومول شو. په دې پوهنځي کې د نقاشۍ، گرافیک، تیاتر، موسیقۍ او د مجسمې جوړونې د پیاوړتیا په شتون

لري چې ډېر تکره او تجربه لرونکي استادان د هنر په پلوه پلوه څانگو کې د شاگردانو په روزنه بوخت دي.

● **د کابل د خراباتو ښوونځي:** دا ښوونځي د لومړي ځل لپاره د اصلي افغاني موسيقي د زده کړې لپاره د استاد قاسم افغان، استاد غلام حسين، قربان علي خان او استاد پياراخان لخوا د موسيقي د زده کړې لپاره تاسيس شو. په دې ښوونځي کې زده کوونکو د اواز ويل، د موسيقي د آکو غږول په مسلکي ډول زده کول ترڅو په جشنونو، دولتي او رسمي محفلونو او د ولسونو د خوښيو په مراسمو کې گډون وکړي او خپل هنر د خلکو خدمت ته وړاندې کړي لکه استاد قاسم چې په يوه بيت کې داسې وايي:

گرداندی غیرت افغانی ام چون به میدان آمدی می دانی ام

چې وروسته استاد رحيم بخش دا شعر په کلاسيک ډول ويلې دي، د دې مکتب زده کوونکو د افغاني، اصلي هنر لپاره ستري وياړنې ترلاسه کړي دي. په ځانگړي ډول استاد محمد حسين سرآهنگ د موسيقي د بابا لقب، د موسيقي د سرتاج لقب د هندوستان د سترو استادانو لخوا گټلی دی.

● **د موزیک لیسې:** د لومړي ځل لپاره په افغانستان کې د موسيقي رسمي لیسې ده چې د پوهنې وزارت په چوکاټ کې په ۱۳۵۳ هـ ش کال کې د سردار محمد داود خان د حکومت په دوران کې تاسيس شوه. په دې لیسې کې سریره په عالي موسيقي نور مضمونونه، لکه: ساينس، اجتماعات، ادبيات هم تدریس کيږي. د موسيقي په برخه کې نامتو استادان، لکه: استاد فقير محمد ننگيالي، استاد اسماعيل عظيمي او استاد سليم سرمست موسيقي په علمي توگه تدریس کوله. د دې لیسې زده کوونکو په ډليزو ترانو کې چې د ملي ټلويزون څخه به ښودل کيدې، گډون درلود. په دې لیسې کې کلاسيکه موسيقي هم تدریس کيده.

تعميری:

- ۱- ایا پوهنځی چې په راډيو ټلويزون کې کوم هنرمندان مرسته کوي؟
- ۲- د هغو کسانو ترمنځ چې د خپلې علاقې له مخې هنر سرته رسوي او هغه کسان چې له هنري ښوونځي څخه فارغ شوي وي کوم توپيرونه لري؟
- ۳- هغه څوک چې د هنري ښوونځيو څخه فاعبري کوم کارونه سرته رسوي؟

له شعر خخه انځور گري

د يو د استان يا د يو ښکلي شعر له اوريدو وروسته خه
احساس درته پيدا کيږي او کوم تصويرونه مو په ذهن
کې درگرځي؟

کله چې د غرو او د هغو د لمنو، گالاتو، دښتو، وگړو، وطن او ... په هکله يو
شعر اورو، داسې احساس کوو چې په هغه فضا کې عملاً شتون لرو يا ددې
وگړو او شیانو سره اړیکه لرو. دا خيالونه کولی شو چې د انځورونو په بڼه
بيان کړو. په دې ترتيب سره هر وگړی کولی شي چې د خطونو، شکلونو او
رنگونو په ژبه خپل احساس نوروته بيان کړي. هغه تصويرونه چې د يوه شعر
د لوستلو خخه ستاسې په ذهن کې درگرځي، په خپله خوښه رسامي کړئ.
وروسته هغه رنگونه چې د شعر له فضا سره همغږي کوي، په هغه بې رنگه
کړئ، خپل کارته په غور سره وگورئ او فکر وکړئ چې نور کوم شیان
پرې اضافه کړئ چې د شعر له فضا سره زياته همغږي پيدا کړي او هرڅه مو
چې د شعر په هکله په فکر کې گرځي، پرې زيات بې کړئ ترڅو ستاسې
تصوير شعر ته ورنيږدې شي.

(۱ - تصویر) له شعر څخه نقاشي د (فرشې آڼ)

تعمین:

یو شعر چې تاسې ته په زړه پورې وي، انتخاب کړئ او بیا له خپل ښوونکي سره مشوره وکړئ، یو تصویر انځور کړئ چې د شعر مفهوم د شکلونو او رنگونو په بڼه بیان کړي.

له کمپیوټر سره آشنایي ایا تراوسه مو په کمپیوټر کار کړی دی؟

کمپیوټر هغه دستگاه ده چې د برښنا (برق) پواسطه کارکوي چې مختلف امکانات لري، لکه: دمتونرو لیکل، انځورگرې، وېزاینونه او د نقاشي بیلې بیلې موضوعگانې په دې دستگاه باندې په سادګۍ او ډیره چټکتیا سره سرته رسیدلای. دا دستگاه له دوو برخو څخه SOFTWARE او HARDWARE جوړ شوي ده. د کمپیوټر HARDWARE مخنښي برخې لري چې یوه له بله سره نښتي یا وصل شوي دي لکه کیس (CASE)، مانیتور (MONITOR)، یا هغه صفحه چې د ټلویزیون صفحي ته ورته ده، د کیبورد صفحه (KEYBOARD) چې د ټایپ صفحي ته ورته ده د (لیکلو او د مختلفو عملیاتو لپاره استعمالیږي) او موس (MOUSE) چې د یوې وړې دستگاه په مخ (پد) PAD د کیبورد ترڅنګ قرار لري. د هغې د تڼیو په کې کارلو سره کولی شو چې د مانیتور په صفحه هره علامه فعاله کړو. د CURSOR چې د مانیتور پر مخ حرکت کوي، د موس (MOUSE) سره اړیکه لري او موس ته د حرکت ورکولو په نتیجه کې کولی شو چې د ځای ښود

علامې COURSER ته تغیر ورکړو او د فعالیت سرته رسولو ځای، لکه: (د خط ایستل) په نښه یا مشخص کړو. د موس د تینو کښیکارل د کلیک Click په نوم یادېږي. په معمولي ډول د موس د کینې خوا اوښی خوا ته د (کین) کلیک او ښی کلیک) په نومونو یادېږي.

د ځینې نورو فعالیتونو سرته رسولو لپاره لازمه ده چې ته دوه واره کلیک شي چې ډبل کلیک ورته وایي.

(SOFTWARE) په کمپیوتر کې مختلف پروگرامونه شته چې په دستگاه کې وجود لري او په هره یوه یې کولی شو ځانگړي کارونه سرته ورسوو، لکه: (PAINT) پروگرام چې د رسامی او نقاشی لپاره کارول کېږي چې د ویندوز (WINDOWS) یا د کمپیوتر اصلي پروگرام سره مل دی. کله چې په کمپیوتر کار کوو، نو لومړی باید هغه روښانه کړو، د کمپیوتر روښانه کیدل د کیس پرمخ ته او د مانیټور پرمخ ته. باندې سرته رسیږي. کله چې کمپیوتر روښانه کوئ، د ویندوز XP په انومالیک ډول شروع کېږي او د (WELCOME) صفحه څرگندېږي.

پورته (۱) - تصویر) د کمپیوتر مختلفې برخې

۶- تصویر) د کیبورد صفحه

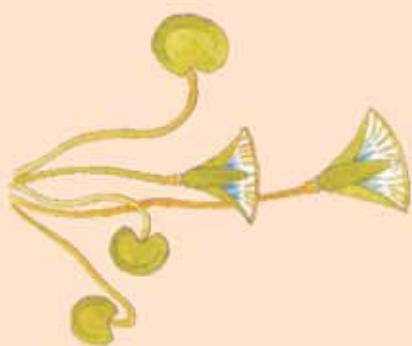
وروسته (DESKTOP) خرگندلېږي دا هغه ځای دی چې کولی شو په بیلو بیلو پروگرامونو باندې کار وکړو. یو شمیر ایکونونه (Icon) د ډیسک ټاپ په مخ لیدل کېږي دا په هغه پروگرامونو پورې اړه لري چې په کمپیوټر کې نصب شوي دي او په هریوه یې چې کلیک کړئ فعالیږي. په دې سربیره دا ایکونه د ستارټ (START) په تڼۍ پیل کولی شو. د ستارټ د تڼۍ په کلیک کولو سره د پروگرامونو جدول خلاصیږي او د ځای بنود (CURSOR) علامه په هریوه باندې باید وساتې، نو یو بل پروگرام خلاصیږي. هر پروگرام مو چې خوښ وي کول شی د هغې فضا ته ننوځئ په هغې کې یوه کرکۍ خلاصیږي چې ځانگړي امکانات لري. د کار تر تمه ایلو وروسته کیبورد باید مړ کړئ. د کمپیوټر د مړه کولو لپاره

ضرور ده چي د ويندوز له XP څخه خارج شي.
ددې کار لپاره بايد د ستارټ مينو ته ننوزئ چې په لاندېنۍ برخه کې بې
(TURN OFF COMPUTER) ليکل شوی دی هغه کليک کړئ.
يوه وره کړۍ خلاصېږي د هغې په منځ کې د (TURN OFF COMPUTER)
تڼۍ ده هغه کليک کړئ چې ويندوز XP وتړل شي او کمپيوټر مړ شي.

تعميرين:
په ټولنيزون کې د کمپيوټر د زده کړې پروگرام ته وگورئ او د هغه په هکله سره
وڅېړئ.

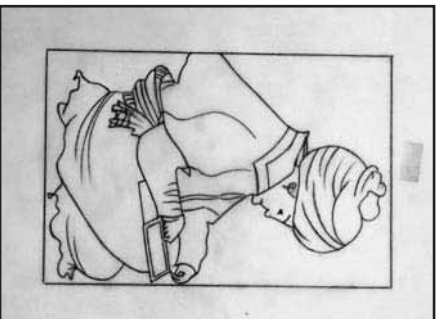
د یوې ساده میناتورې کاپي کول آیا کولی شئ چې د ترس کاغذ پرته یوه کاپي جوړه کړئ؟

په اتم پوړ لگي کې له میناتورۍ سره اشنا شوي یاست، څه ډول کولی شي چې د یوه ساده میناتور څخه کاپي جوړه کړئ او د خپلې خوښې میناتور وټاکئ. په غور سره د میناتور تصویر، خطونو، ډیزاینونو او رنگونو ته وگورئ. تر اوسه مو د یوې طرحې او مختلفو ډیزاینونو د کاپي کولو لپاره د ترس له کاغذ څخه گټه اخیستي ده؟

اوس هڅه وکړئ چې له ترس کاغذ پرته، لومړی هر شکل ته په څیر وگورئ او وروسته هغه څه وښئ په ډیزر زخم سره کاپي کړئ. یوه پوړته کاغذ د میناتور د کاغذ په اندازه راواخلئ او لومړی د شکل لویه برخه په هغه څه چې ستاسې په نظر لوی ښکاري د اصلي طرحې په شان انځور کړئ او وروسته یې د کوچنیو شکلو په انځورولو پیل وکړئ او هڅه وکړئ چې د اصلي طرحې په شان یې وکارئ او خپل انځور تکمیل کړئ.

جوړه شوي طرحه په شکاشیپ د میز په مخ او یا د رسامۍ د تختې په مخ وښلوئ. بیا نور ښکونه د اصلي طرحې د رنگونو په شان ترکیب کړئ او

همیشه په یاد ولرئ کله چې رنگونه کاروئ، ترڅو پورې چې یو رنگ وچ شوی نه وي بل رنگ په هغې باندې مه کاروئ، ترڅو وکولی شئ چې د رسم جزئیات په ښه شان پکې ځای پر ځای کړئ. د کار له خلاصیدو وروسته کاغذ د میز له سر اویا د رسامۍ له تختې څخه جلا کړئ او په یوه نښینه یې په چوکاټ کې وساتئ؛ له روښانه څخه د تیاره کیدو په لور یې کاپي کړئ.

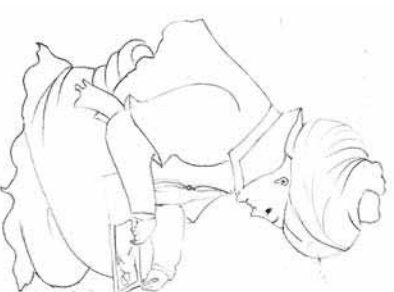
۶- تصویر) طرحه د ترس کاغذ کاپي شوي ده.

۱- تصویر) دا میناتور د کمال الدین بهزاد اثر دی.

۴- تصویر) د تصویر رنگه شوي برخې

۳- تصویر) طرحه بل کاغذ ته کاپي شوي ده.

نمونه
له یوې ساده میناتور څخه کاپي کړئ.

د بېلو بېلو سکویونو او گل گڼدنو سره اشنا کیدل ایا پوهیږئ چې په تکه باندې گلدوزي څومره لرغونتیا لري؟

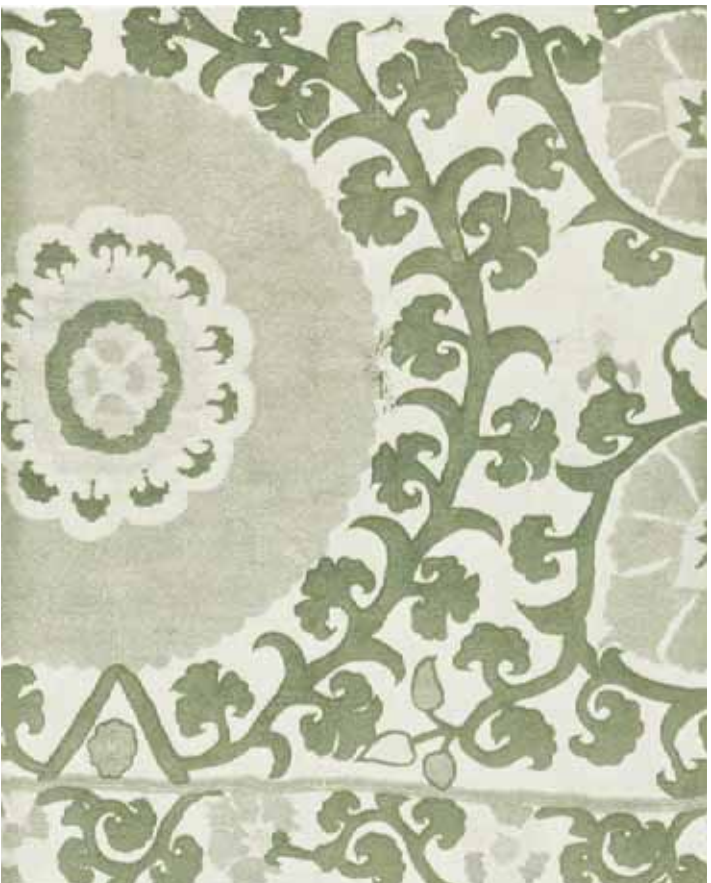
(نمونه ۱)

د صفویانو په دوره کې افغاني او ایراني سکویونو ځانګړی ظرافت درلود چې نړیوال شهرت یې تر لاسه کړی و. د کندهار او هرات سکویونه امکان لري د هغې دورې محصول وي. په تاسف سره بایلد وړایو چې ماشيني گل گڼدنې، لاسي سکویونه له دود څخه غورځولي دي. په نننۍ نړۍ کې سکوی او گل گڼه د هنري ځانګړتیاو په توګه د پاملرنې وړ دي گل گڼدنه هغه هنر دی برخه ده چې په زیاترو سیمو کې یې ارزښت د پاملرنې وړ دي گل گڼدنه هغه هنر دی چې په افغانانو کې له ډیرو پخوانیو زمانو څخه رواج لري چې په ځانګړې بڼه کې او ظرافت ترسره کېږي.

سر مینو، جای نمازونو، شالونو،

خولی، او د اس او اوښ د سر د ښکلا لپاره گټه ترې اخيستل کېږي. د گل گڼېني طريقې په درو برخو وېشل کېږي. په اوله طريقه کې ټوله د رخت ټوټه په رنگارنگ نقشونو پوښل کېږي. لومړيو تصويرونو ته پاملرنه وکړئ. په دويمه طريقه کې د رخت د ټوټې يوه برخه گڼل کېږي چې د گل گڼېني او د رخت د ځمکې د ښکلا اړيکه په رنگ او ډيزاين کې منځ ته راوړي. دويم تصوير ته وگورئ. دريمه طريقه ددې هنر پر مختللي نمونه ده چې بيل بيل ډولونه لري، لکه: په (گراف کې گڼېنه) چې يوه اندازه بډوړه او ستنه د باندي را وباسي او په ظرفو بخښي گڼي او د هغې په شاوخوا باندي گل گڼېنه کوي چې يو نوي ډيزاين مينځ ته راشي. د گراف گڼېني نموني په دريم تصوير کې وگورئ.

(۱- تصوير) : دبحار گڼېنه

۱- تصویر په سڼو گراف کېښه

د گل گڼښو لپاره د مختلفو ټوکړانو، د ورېښمو او سڼو له تارو څخه گټه اخیستل کېږي. که چېرې ښکلي او تازه وي د طلايي رنگه او نقرېي رنگه ورېښمو او سڼو څخه دې استفاده وشي چې په نتیجه کې به یو ارزښتناک اثر پر لاس راشي. په څلورم او پنځم شکل کې د طلايي ورېښمو او نقرېي سڼو دوو نمونو ته پاملرنه وکړئ.

(۳ تصویر) په مخمل تړو کېښه

(۴- تصویر) په تافته پلنې، په طلايي، رڼگ سکوي

ډیر مهم ټکي په گل کڼو کې د هغې کیفیت، طرح، دیزاین او رنگونه دي چې په ډیر ظرفیت سره باید سرته ورسېږي او دیزاینونه یې په دوو ډلو ویشل کېږي، لومړی د گلاتو، وښو، حیواناتو، انسانانو په ځانگړي ډول د ناوي او زوم د کالیو انځورونه په ۶ تصویر کې وگورئ. په دویمه ډله کې هندسي مشکونه ترسترگو کېږي. سربیره پردې کله

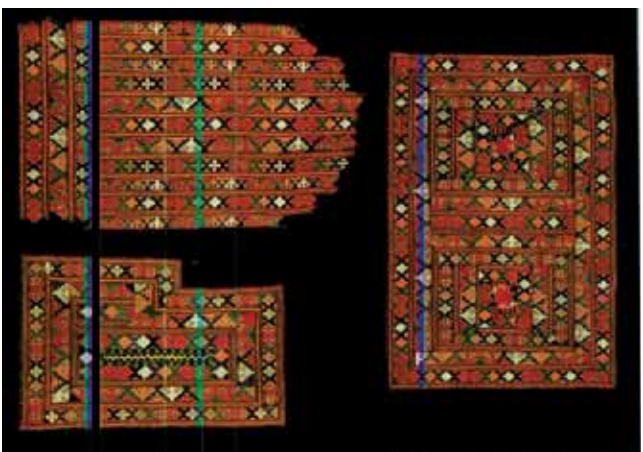

د ناوي شال په ۱۲ پیرۍ کې

کله د طرحو په منځ کې لیکنې هم گڼل کېږي. ۷ تصویر ته په څیر وگورئ. دا د سکوی یوه په زړه پورې نمونه ده چې په ننیو وختوکې د مسلمانانو ترمنځ فکلوریک دود دی. دا نمونه د قران کریم یو آیات دی چې د معظمې کعبې په پرده په طلايي رنگه ورینښمو او سنلو په تور مخمل په برجسته توگه گڼل شوی دی.

۸- تصویر) دکعبې شریفې د پردې برخه ګڼل شوی د قرانکریم آیات

۷- تصویر) په هندسي شکلونو بلوڅي ټولنیزین

تعمیرین:
د گل گنډیو ه نمونه پیدا کړئ او د هغه د رنگ، ډیزاین او د گنډلو طریقه سره پرتله کړئ.

د يوه ساده سکوی (گل گنډ) جوړول تر اوسه مو د سکوی خو نموني جوړې کړي دي؟

د رخت د مختلفو ټوټو د ښکلا لپاره له گل گنډونو څخه استفاده وکړئ. گل گنډل په بيلو بيلو طريقو سرته رسېږي. تاسې کولی شئ چې د يوې ټوټې رخت د ښکلا لپاره د سکوی يوه طريقه انتخاب کړئ. د طرحې د نقلولو طريقې هم خورا زياتې دي. ماهر گل گنډونکی د طرحې له انتقال پرته د رخت پر ټوټه باندې بيل بيل ډيزاينونه سکوی کولی شي او هغه

(۱- تصوير) په رخت باندې گل گنډ جوړ شوی دی

(۱- تصوير) په رخت باندې گل گنډ جوړ شوی دی

(۳- تصویر) د طرحې د مختلفو برخو ډکېدل

(۴- تصویر) تیار شوی گل گنډ

خړک چې ډیر مهارت نلري، هغوی د کاربن پیپر یا د طرحې د خطونو په سوري کولو باندې د خاورو یا د سکرو مید گي اچوي، ترڅو د رخت پرمخ یې نښې پاتې شي. د گل گنډلو د سرته رسولو لپاره، د رخت ټاکل شوي طرحه، رنگه سنډو یا ورښم او د رخت د کلک نیولو لپاره یوه کارگاه تیاره کړی.

لومړی طرحه د کاربن پیپر او یا د طرحې د سوري کیدو له لاري رخت ته ورنقل کړی. بیا طرحه په چپه گنډنه ډکه کړی چې ډیزاین منظم شي. ددې لپاره چې طرحه مو ښکلي شي د سرو سنډو او یا د ورښمو په واسطه د هغې د منځنۍ برخې د ډکیدو هڅه وکړی. په دې ډول طرحه له رنگ څخه ډکه او ښکلي کیږي. په ډکیدو کې یې کوښښ وکړی چې ستنې په منظم ډول د یوې او بلې په څنګ ولگيږي او د کار هیڅ ځای خالي پاتې نه شي او د طرحې سطحه په رنگه سنډو یا ورښمو وپوښل شي.

د کار په پای کې لازمه ده چې د رخت څلور خواوې قات او وېي گنډی چې د وخت په تیریدو یې تارونه راونه وزي. جوړ شوی گل گنډ کولی شی په چوکاټ کې وساتي او یا هغه د بالښت، دستکول، کالیو او ... لپاره وکاروی. او هم کولی شی په دې کار، بالښت، رو جلابي، د میز پوښ، د کمیس ټټر، د لستونو خولې، لمن او داسې نوروته ښکلا ور وبخښی.

تصویرین:

یوه طرحه انتخاب کړئ او په هغې کې گل گنډنه وکړئ.

د افغاني هنرمندانو پيژندنه

د معاصر افغاني هنرمندانو د اثارو نمونې مو
ليدلي دي؟

استاذ کریم شاه خان:

کریم شاه خان په ۱۲۹۸ هـ ش کال کې د کابل په ښار کې د خپل ژوندانه لومړنۍ ورځې پیل کړې. استاذ خپلې زده کړې په عیادیه کې سرته رسولې او د رسامۍ هنر یې د صنایعو په ښوونځي کې زده کړ. استاذ کریم شاه خان له ښوونځي څخه تر خلاصیدو وروسته د ښوونکي مقدسه دنده تر لاسه کړه چې څلویښت کاله یې په پوره ایماندارۍ او اخلاص دغه دنده ترسره کړه او د رسامۍ د هنر د تدریس له لارې یې ډیر زده کوونکي وروزل. استاذ د ډیرو عالي اخلاقو او ډیر ښه هنر خاوند و.

دده هنري کارونه د ریالیزم په سبک برابر وو چې پر طبیعي منظر و سربره د څارویو او الوتونکو په سکیچ کولو کې یې ځانگړی استعداد او لیاقت درلود. استاد یو کتاب چې د وحشي او اهلي حیواناتو او الوتونکو انځورونه و، تالیف کړ چې په ۱۳۳۲ تر ۱۳۳۳ هـ ش کلونو کې د صنایعو د ښوونځي، لخوا طرح او ویزاین شو او د پوهنې وزارت لخوا چاپ شو. استاذ د شپيتمې کاليزي په اخيرو او د ډاکټر نجيب الله د حکومت په پای کې په کابل کې له دې فاني نړۍ څخه سترگې پټې کړې.

استاد شبنم:

استاذغلام محی الدین شبنم د عبدالرحمن زوی په ۱۳۱۴ هـ ش کال کې د غزني په مرکز کې وزیږېد. د ابتدایي او ثانوي زده کړو له ترسره کولو وروسته یې خپل لیسانس د فابین له هیواد څخه لاس ته راوړ او بیرته وطن ته راستون شو. استاد شبنم د لومړۍ ځل لپاره د کابل په دارالمعلمین کې د هنر د ښوونکي په حیث مقرر شو. د خدمت په ۳۹ کلنه دوره کې د خپلو شاگردانو او کاري انډیوالانو لپاره زړه سوزانده اوبښه ښوونکی و. ده د خدمت په دوره کې د ملاحظې وړ ویاړنې، لکه: ښانونه، مالونه، تقدیر نامې تر لاسه کړېدي. استاد شبنم په ابتکاري اړت کې د افغانستان د هنر یو غښتلی او وتلی شخصیت و چې ډیر آثار لري. سربیره پر هنري کارو د هنر په هکله تالیفات هم لري.

د ځوانانو لپاره د نقاشي د تدریس رهنما چې په ۱۳۸۰ هـ ش کال کې چاپ شویده او بل کتاب یې نقاشان معاصر افغانستان چې په ۱۳۸۱ هـ ش کال کې د هجرت په دوره کې چاپ شوی دی، دده د تالیفاتو له جملې څخه دي.

تورین:
د خپل چاپیریال له الوتونکو څخه یو سکیچ کړئ.

د قرآني آیتونو بر جسته کول

آیا تر اوسه مو ډبریني او خټیني لرغوني لوحې
لیدلي دي؟
دا لوحې مو په کوم حای کې لیدلي دي؟

زموږ په گران هیواد کې ډبریني لوحې په ښکلو ویراینونو او یا په اسلامي
خطونو ښکلي شوي دي. پخوانۍ ودانۍ په ښکلو ویراینونو په ځانگړي ډول
په جوماتو کې کارول شوي دي. د اسلامي خطونو څخه په گټه اخیستنه په
ودانیو باندې د قرآني آیاتونو لیکنې د ښکلا، تبرک او د لوی خدای (ﷻ) د ذکر
لیاره دي. تاسې هم کولی شئ چې د خپل هیواد د نامتو خطاطانو لیکنې
پیدا کړئ او د هغو له مخې یوه ښکلې خټینه لوحه د خپل کور د ښکلا لپاره
جوړه کړئ. لومړی د ښکلې خط یوه نمونه پیدا کړئ. د قرآن کریم د آیاتونو د
جوړولو په وخت کې باید اودس وکړئ. د خطونو څنډې په ویر غور په بیاني

(۱) تصویر (طرح د خټي صفحه په
نقل شویده.

(۱) تصویر (خټه او صفحه جوړه ده

غورځي کړئ او هغه وکړئ چې د ليکنې ځای په منظم ډول قطع او د ليکنې ځای خالي شي. تياره شوي طرحه د ختینې لوجې په سرچې ۲ سانتي متره قطر ولري، کيږدئ او کاغذي طرحه د سنجاق په واسطه په خټه کې کلکه کړئ. د ليکنې ځایونه په یو شي چې نوکه یې ډیره ظرفیه وي، په ډیر غور او دقت ژور کړئ بیا کلک شوی کاغذ د لوجې له مخې پورته کړئ، وروسته له هغې د یوه سانتي متر په اندازه اضافي خټه ترې وباسئ چې لیکنه برجسته شي. بیا د ليکنې ځنډې ښوی یا صافي کړئ او پرېژدئ چې د خټو لورحه وچه شي. که خوښه مو شوه، نو تر وچیدلو وروسته کولی شئ هغه رنگه کړئ او په هغې باندې و رنس ووهئ چې ځلانده شي.

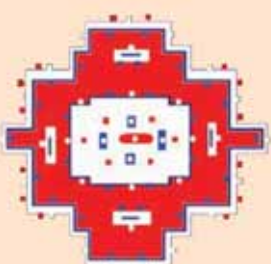
(۵ تصویر) جوړه شوی صفحه هواره او ښوی کړئ.

(۳ تصویر) اضافي خټه له صفحي وباسئ.

تصویرین:
د اسلامي خطونو یوه ساده او ښکلې نمونه په برجسته توګه جوړه کړئ او هغه په رنگونو ښکلي کړئ.

په نقاشي کې له (PAINT) پروگرام څخه گټه اخیستنه

تاسي کولی شئ چې په کمپیوټر نقاشي وکړئ؟

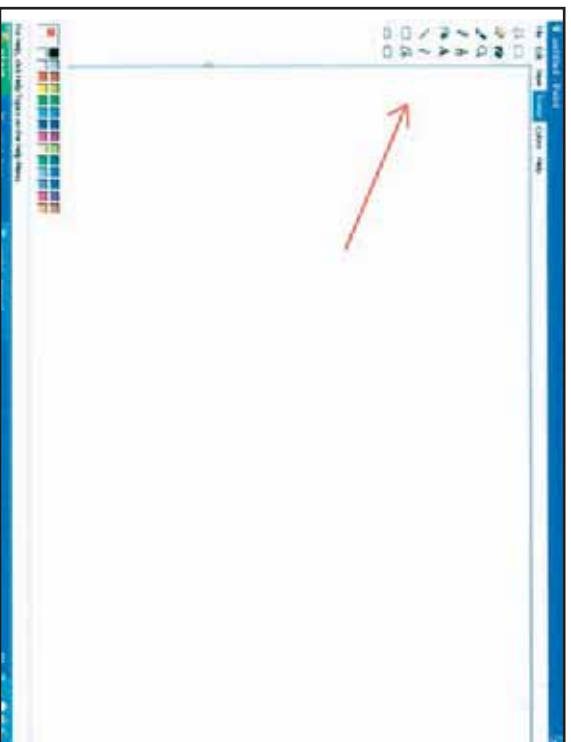
د (PAINT) له پروگرام څخه د استفادې لپاره لومړی کمپیوټر روښانه کړئ.

کله چې د ماینټور (DESKTOP) پرمخ اصلي صفحه څرگنده شي د سټارټ (START) د تڼۍ په کلیک کولو سره چې د صفحې په لاندنۍ

PAINT, صفحه په ماینټور کې.

برخه کې کين لوري ته ده،(PROGRAMS) ليکنې ته يوسئ يوه نوي مينو خلاصېږي. په دې مينو کې ځای ښود د ليکنې خواته يو سئ چې بله مينو خلاصه شي: په لست کې (ACCESSORIES) پيداکړئ او ځای ښود هغې ته ورولئ. په ترتيب يوه بله نوى مينو خلاصېږي چې په هغې کې د (PAINT) پروگرام وجود لري او په هغه باندې بايد کليک شي چې د(PAINT) پروگرام ته ور داخل شئ. د(PAINT)کړکۍ په يوه لويه سپينه او رنگه صفحه کې په اصلي برخه کې شامله ده. کولى شى چې په هغې باندې انځورگري او نقاشي وکړئ. د دې صفحهې په چپ پورتنې طرف کې د انځورگرۍ لوبښي او وسيلې ليدل کېږي، لکه: پنسل، پنسل پاک، مويک، رنگ او ... په کليک کولو سره هغه فعال کېږي او بيا د موس په حرکت خطونه مشخص کړئ. د پنسل، مويک يا د رنگ په علامو باندې کليک وکړئ او د موس په حرکت د خپلې خوښې خطونه او شکونه انځور کړئ. وروسته بله علامه فعاله کړئ په هغې باندې په کليک کولو نوي شکونه د هغې پرمخ وکارئ.دې کار ته ادامه ورکړئ

(تصویر ۲)

چي له ټولو وسيلو سره اشنا شئ: د صفحې په لاندې برخه چې خواته د رنگ پليټ وجود لري چې د تور او سپين په گډون ۲۶ رنگونه دي. د دې رنگونو د هريو په کليک کولو کولی شئ د خپلې خوښې رنگ فعال کړئ ترڅو رنگه خطونه او شکلونه رسم کړئ. د رنگ سطل چې د عمودي مينو د پورتنۍ برخې په چپ طرف کې قرار لري د صفحې په لاندې پليټ د هر رنگ په کليک کولو سره کولئ شئ بيلې بيلې سطحې رنگه کړئ.

د صفحې پورتنۍ چې خوا ليکنونه څير شي د (IMAGE) تنۍ کليک کړئ چې کوچنۍ مينو خلاصه شي، په دې مينو کې (CLEAR IMAGE) کليک کړئ چې صفحه بيا سپينه شي اوس له سطل د خپلې خوښې په رنگ اصلي صفحه رنگه کړئ. وروسته په وسيلو او نورو رنگونو رسامي او نقاشي وکړئ. که چيرې د پليټ په هريو رنگ کليک کړئ، يوه وړوکي کرکۍ خلاصېږي چې هغه ډير زيات رنگونه ستاسي په واک کې درکوي. تاسې کولی شئ چې د دې جدول هريو رنگ چې ټاکي د OK د تنۍ په کليک کولو هغه رنگ فعال کړئ. بيا کيدلی شي چې رسامي او رنگ اميزي پرې و کړئ. که غواړئ چې د نورو بيلو بيلو رنگو څخه گټه واخلي، نو د (DEFINE CUSTOM COLORS) تنۍ کليک کړئ ترڅو د بيلو بيلو رنگونو جدول ستاسي په واک کې درکړي. د هري برخې په کليک

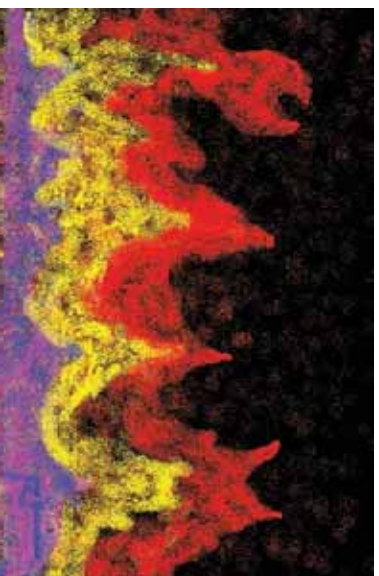

(تصوير ۴)

(تصوير ۳)

کولو د جدول بېلو رنگونو در چې يعني تياره او روښانه رنگونه د يوې نړۍ فېتي په مخ د جدول ښي، خواته ليدلی شئ، او په هريوه يې چې کليک کړئ او بيا د (OK) تنۍ کليک کړئ ستاسي د خوښې رنگ فعالېږي. د نوي رنگ تر انتخابولو وروسته (ADD TO CUSTOM COLOR) کليک کړئ دا نوی رنگ په رنگه پليست کې په اصلي صفحه ور زياتېږي. دې پروگرام سره په اشنا کيدو کولی شئ چې بيل بيل تصويرونه نقاشي کړئ او خپل ذهني خيالونه، ابتکاري طرحې، هندسي طرحې او ازاد شکلونه له خپلې خوښې سره سم انځور کړئ.

(تصوير ۴)

تصويرونې:

د (PAINT)، پروگرام په مرسته د خپلې خوښې موضوع انځور کړئ.

د افغانستان د ملي موزيمونو سره اشنايي

د کندهار موزيم:

د کندهار د موزيم لرغوني لوبښي او اثار تر ۱۳۳۴ هـ ش کال د ښاروالۍ د وسيلو سره يوځای ساتل کيدل. په همدې کال کې د کندهار د نايب الحکومه عبدالغني خان په امر او لارښوونه د ښاروالۍ دفتر و نه او د موزيم ماموريت سره جلا شول. د موزيم لپاره يوه خونه و ټاکل شوه چې لرغوني اثار د نندارې لپاره په کې په منظم ډول کينودل شول. په ۱۳۳۹ هـ ش کال کې د پوهنې وزارت د اقدام له مخې موزيم له ښاروالي څخه جلا له ۷۰۰ آتارو سره د پوهنې په مديريت پورې وتړل شو. ددې موزيم ځينې اثار د دولتي ادارو لخوا اهدا شوي وو او ځينې نور يې له بازار څخه رانيول شوي وو.

د غزني موزيم:

د لرغونو اثارو د زياتيدو په وجه چې په يوه خونه کې ساتل کيدل، دغزني د موزيم د تاسيس سبب شول. ددې موزيم اثار ځينې په ناڅاپي ډول لاس ته راغلي دي، لکه: د بيلو بيلو زمانو لرغوني سکې، خطي نسخې، د ډبرو د لوبښو ټوټې وې چې د سلطان محمود د غزنوي د مقبرې په ودانۍ کې ساتل کيدې. د ايتالوي لرغون پيژندونکو د کيندلو په نتيجه چې د غزني په مختلفو سيمو کې بې وکرې، ډير لرغوني اثار لاسته راغلل چې ځينې يې له اسلام څخه مخکې او ځينې نور يې په اسلامي دورو پورې تړاو درلود، نو ځکه پس له هغې د غزني موزيم زيات ارزښت پيدا کړ. د

غزني د موزيم اثار دوه ډوله دي. يو ډول هغه اثار دي چې تر کيندنو پرته لاس ته راغلي دي، په عمومي ډول د غزني له بازار څخه اخيستل شوي دي، لکه:

قلمي نسخې، ډبرې، لوحې او فلزي اثار چې د غزني دښار نه دباندې له اطرافو څخه لاس ته راغلي دي، د غزنويانو په دورو پورې اړه لري چې په هغو کې دوي لږې کتوې چې په هغې باندې د مات شوي صليب او په کوفې خط د ليکنو علامي موجودې دي، د زمريانو مجسمې چې په بنونو د اوبو د فوارو او يا شينلو استفاده ترې کيده. د مرمرو ډبرې چې په هغې باندې د حيواناتو څيرې په معجز العقول (د عقل څخه پورته) کيندل شوي وي، سکې، سفالي لوبښي، د ښکلا ټوټې چې په غالب گمان يا له خټې او ځينې له محلي گچ څخه دي. ددې اثارو په ډله کې شامل دي. د غزني د موزيم ارزښت په دوو اصولونو کې نغښتي دی. لومړی دا چې موزيم د غزنويانو د دوران د هنري سبک ښکارندويي کوي او دويم دا چې د غزني د موزيم ځينې اثار له اسلام څخه په مخکې دورو پورې تړاو لري.

د نهم ټولګي د منابعو فهرست

۱. د نقاشي د تدریس لارښود د تنګیو ځوانانو او ځوانانو لپاره، غلام محی الدین شینم ۱۳۸۰ کال
۲. د هنر د تدریس د ښوونکو لارښود د لومړیو، دویمو او دریمو ټولګیو لپاره کور د ۵۳/۵۳ سال ۱۳۸۵.
۳. د لاسي چاپ کارگاه فني او حرفوي کود ۲۰/۳۵۸، ۱۳۸۴
۴. د نگارګري کارگاه فني او حرفوي کود ۹۲، سال ۱۳۸۶
۵. د ایراني کاشي کاري طرح او اجراء محمود ماهر النقش. انتشارات موزیم رضاعباسي
۶. د هنر دایرة المعارف، روئیني پاکیار. د معاصر فرهنگ نشر ۱۳۸۶ کال
۷. هنر د زمانی په اوږدو کې، هلن گاردنر. د نگاه انتشارات او گاه ۱۳۸۶ کال
۸. د نقاشی د مکاتب سره آشنایی فني او حرفوي کود ۲/۴۵۰، کال ۱۳۸۶
۹. په تاریخ کې د هنر سیر ۲، د پوهنځي نه مخکې کود ۸/۵۹۴، کال ۱۳۸۶
۱۰. د هنر کارگاه ۲ د پوهنځي، نه مخکې کود ۱/۵۹۴، کال ۱۳۸۶
۱۱. په شلمه پیر کې اخیرني مفاهیم او رویکردونه، ادارود لوسي اسمیت.
۱۲. هنرمندان روبرت نیتین، نشرنی
۱۳. هنر په مرکزي آسیا کې کالپوگا خچکوا، اکبر حاکیموف، ترجمه ناهید.
۱۴. د ایران د لاسي صنایعو سیر (مقالو مجموعه) چې کلاړک، د ایران، تهران د ملي بانک انتشارات

۱۵. د خط د هنر پېلډایښت او په هغې کې د تحول سیر، جواد یساوولی ثاني. د فرهنگسرا
انتشارات

۱۶. د افغانستان فشرده تاریخ، فاروق انصاری. د مطالعاتو مرکز، کابل، ۱۳۸۳ کال
۱۷. د افغانستان مهاجر نقاشان، غلام محی الدین شېنم غزنوی. د یونسکو دفتر،
۱۳۸۱ کال

۱۸. موزیم پېژندنه او د موزیمونو سیر په افغانستان کې.

۱۹. خوډآموز گام به گام Windows- Meid Center، مرتضی نوریان او
نرگس نوریان، زینت حسيني رامشه د بېشه انتشارات، کال ۱۳۸۴.

۲۰. BY ONDORISHA, ۱۹۷۴, EMBROIDERY FOR FUN
PUBLISHERS

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library